

Mindesmærker, som Danmark ejer i saa rigt et Tal som intet andet Land, og som den danske Bonde har gjort det til en Æressag at bevare«, og der fortsættes: »Her udtrykker sig paa én Gang Arbejdsevne, omhyggelig Plan, og Kraft i Gennemførelsen, og om Sagen gennemtænkes (!), de svundne Tiders Tankegang, Traditioner og Tro«. Eller »Men Udviklingen tegner sig fortsat fremadløbende«; Thomsen, Worsaae og Müller kaldes en »Treklang«, en Mængde mærkelige stive Snørkler som »mindre ofte er man tyet til Fisk«, »saare langtfra«. »Trækar er forsvundne. Flintsager er der mest faa (!) af«. I det hele fremkalder Forf.s Brug af »mest« i Betydningen »oftest« mange tvetydige og uklare Udtryk.

MARTIN P:N NILSSON: PRIMITIV KULTUR. 1925. Gyldendal. 211 S.

Det er en i høj Grad glædelig Begivenhed, at Professor Nilsens Bog om den primitive Kultur, der har Interesse ud i de videste Krese af det nordiske Læsepublikum, nu ogsaa foreligger i en smuk og rigt illustreret dansk Udgave. Professoren vil allerede være den danske Læseverden bekendt gennem sin fortrinlige Oversigt Primitiv Religion i Religionshistoriske Smaaskrifter, maaske den Bog i denne ellers saa vidtudbredte Skriftrække, der fik den allerhjerteligste Modtagelse.

Man kan vanskeligt tænke sig en mere kyndig og samtidig mere klar Vejleder i den primitive Kulturs snørklede Labyrinther end denne Forf. Uden i mindste Maade at skjule de mangfoldige Problemer i sin Videnskab, af hvilke mange, og ikke de mindst betydningsfulde, endnu er langt fra deres Løsning, uden Eensidighed, med forstaaende Redegørelse ogsaa for Modstanderes Standpunkt, er det alligevel lykkedes at give et i allerbedste Forstand populært Værk, uden noget Steds at slaa af paa de videnskabelige Krav, og uden at den store Mængde af levende smaa Enkeltheder noget Sted slører det store Vidsyn og Overblik.

I en Indledning afgrænses Etnologiens videnskabelige Opgave overfor Etnografiens. Etnografien beskriver Menneskeslægtenes forskellige Kulturformer, mens Etnologien af dette etnogra-

fiske Materiale uddrager Slutninger om Menneskekulturens Oprindelse og Udvikling. Etnologiens Sammenhæng med Antropologi, Arkæologi, Folkemindeforskning og Historie klarlægges, og Forf. kommer ind paa Problemet *Race*, der er ligesaa vanskeligt som det er interessant. Det er velgørende at se det kraftigt understreget, at de Forsøg, der fra Arkæologiens, Antropologiens og Sprogvidenskabens Side er gjort paa at drage hasarderede Slutninger fra Ligheder i materiel Kultur, Skeletrester og Sprogfællesskab til Racefællig, maa betegnes som førende »altfor langt ud i det uvisse«. Ogsaa Anm. hælder til den Anskuelse, at »Sammenhængen mellem Sprog og Race er løs og kan løses. En Race kan antage et fremmed Sprog. De evropæiske Folk nedstammer for en stor Del, i Syd- og Vestevropa sikkert for den overvejende Del, fra en ældre oprindelig Befolkning, skønt den paa meget ubetydelige Undtagelser nær (Baskerne) har antaget de indvandrede Ariers Sprog« (S. 17).

I det følgende Kap. behandles *De første Kulturelementer*, især Ilden, Redskabet og Sproget. Atter her er det interessant at se den Tanke fremsat, at »i Evropa er talrige Sprog, hvorom vi har Beretninger fra Oldtiden, trængt tilbage af de ariske Sprog; den Udvikling, der har hidført saa store Forskelligheder mellem de mange ariske Sprog, kan i Princippet føres tilbage til den Omstændighed, at arisk Sprog blev optaget af Folk med andre Sprog« (S. 31). I Kap. *Materiel Kultur* kommer Forf. ind paa Husbygning, Klædedragt og Smykker, Vaaben og Lerkar, og i Kap. *Ernæringen* omtales de forskellige Stadier fra Samleren over det mere primitive Hakkebrug til Plovkulturen, og det understreges kraftigt, at det rene Nomadeliv er forholdsvis sjældent, Jordbrug er ikke uforeneligt med Hyrdelivet, og det antydes, at dette Stade, Forening af Hyrdeliv med et ringere udviklet Jordbrug, svarer omtrent til de klassiske Forfatteres Beskrivelse af Germanerne kort før Kristi Fødsel. »De store Stepper i det Indre af Asien frembød de gunstigste Betingelser for Nomadelivet. Sproglige Forhold tyder paa, at Stamfædrene til de ariske Folk, der rimeligvis er kommet fra disse Egne, har været Folk, der drev Kvægavl. Historiske Beretninger viser, at

i det andet Aartusinde f. Kr. har Strømme af vandrende Folk nordfra oversvømmet den Tids Kulturlande, Forasien og Grækenland. Ægyptiske Billeder fremstiller dem paa Vandring med Oksekærrer som Transportmiddel« (S. 92). »Mange Grunde taler for, at de Folkevandringer, som i det andet Aartusinde f. Kr. skabte Verden om og bragte Grækere, Persere og Indere til deres senere Boliger, ogsaa udgik fra Folk af denne Art (centralasiatiske Nomader)« (S. 93).

Det følgende Kap. *Mentalitet* er rigt paa skarpsindige psykologiske, især sprogpsykologiske Iagttagelser. Den vildes Forestillinger er mere konkrete og rigere paa levende, anskuelige Enkeltheder end vore, han mangler oftest Evnen til Analyse og Kritik, og er givet ganske i løse Idéassociationers Vold. I et interessant Kap. om *Religionen* uddyber Forf. de Synspunkter, han har fremsat i sin Bog *Primitiv Religion*. Tabu, Magi, Totem, Fetisch, Dæmon, Aander, Sjæl er de interessante og betydningsfulde Emner, der drøftes, og Udviklingen fra Fetischisme til Polyteisme oplyses ved levende Eksempler.

I Kap. *Familie og Klan* fremsættes de brogede og indviklede Regler for Ægteskab og Slægtskab, og deres kulturelle Følger, og i et følgende Kap. fremstilles *Aldersklasser og hemmelige Selskaber* og deres politiske Myndighed og Indflydelse. Det næste Kap. er helliget *Ejendomsforhold og Arveret*, og det følgende de paa disse hvilende *Samfundsklasser*, hvortil desuden kommer Præster og Haandværkere. De forskellige Styrelsesformer, Høvdinger og Raad, Troldmænd, Kongedømmets Udvikling skildres i et næstsidsste Kap. *Styrelsen* med livfulde og anskuelige Eksempler, og i et Slutkapitel *Højere Kulturelementer* fremhæves især *Pengestykket*, den prægede Mønt, hvorpaa Højkulturens økonomiske Systemer hviler, *Tidsregningen*, som har gjort det muligt at overskue Tidens Gang og udvikle historisk Følelse, og *Skriften*, som »har forlænget Menneskets Hukommelse, ligesom Redskabet engang forlængede dets Haand« (S. 197).